

**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича**  
**Філологічний факультет**  
**Кафедра української літератури**

**СИЛАБУС**  
**навчальної дисципліни**  
**«Біблія у ЗЗСО»**  
**вибіркова**

**Освітньо-професійна програма** Українська мова та література

**Спеціальність** 014 Середня освіта

**Галузь знань** 01 Освіта

**Рівень вищої освіти** перший (бакалаврський)

Філологічний факультет

**Мова навчання**

українська

Розробники: Антофійчук Володимир Іванович, професор кафедри української літератури, доктор філологічних наук, професор

**Профайл викладача (-ів)** <https://scholar.google.com.ua/citations?user=dIkIJ18AAAAJ&hl=uk>

**Контактний тел.** 0372584836, 0501978041

**E-mail:** [antofiychuk@ukr.net](mailto:antofiychuk@ukr.net)

**Сторінка курсу в Moodle** <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=6286>

**Консультації**

Очні консультації: понеділок – 13.00 – 15.00

Онлайн-консультації: вівторок – 13.00 – 15.00

### **1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).**

Курс «Біблія у ЗЗСО» дасть можливість студентам глибше познайомитися із змістом геніальної пам'ятки, а головне – розкриє особливості осмислення представниками різних видів мистецтва процесу трансформації біблійних сюжетів, образів, ідей і жанрів за понад двотисячолітній період, певною мірою відкриє роль і значення християнства в історії світової культури.

Крім того, вивчення дисципліни сприятиме вдосконаленню умінь і навиків студентів щодо організації і провадження науково-дослідної роботи, підвищення її якості й ефективності. Курс поглиблює обізнаність студентів із сучасною методологією літературознавчих досліджень, зокрема в її компаративістичному аспекті, що дасть змогу краще пізнати історію національної літератури в широкому світовому контексті, осмислити окремі літературні явища різних культурно-історичних періодів, по-новому прочитати творчість того чи того письменника.

**2. Мета навчальної дисципліни** полягає у розгляді закономірностей і своєрідності рецепції біблійних ідей і образів українською та світовою культурою. Курс покликаний навчити студентів:

- розуміти специфіку Біблії як геніальної пам'ятки світової культури;
- сприймати пізнавальну й естетичну природу Біблії як літературно-мистецьке явище;
- визначати особливості взаємодії Біблії і літературно-мистецького твору;
- встановлювати історико-культурну й мистецьку цінність пам'яток, створених на біблійній основі;
- характеризувати вплив християнства на розвиток українського художнього слова;
- встановлювати зв'язок Біблії з розвитком українського і світового письменства;
- розкривати місце і роль Біблії у розвитку сучасної земної цивілізації.

**3. Пререквізити.** «Усна народна творчість», «Історія української літератури», «Психологія: загальна, вікова, педагогічна», «Ознайомлювальна педагогічна практика», «Методика соціально-виховної роботи в сучасних умовах», «Релігієзнавство»

**Постреквізити.** «Виробнича педагогічна практика (Ч.2)», «Науковий семінар з проблем вивчення та викладання української літератури в ЗЗСО», «Аналіз художнього твору на уроках літератури».

### **4. Результати навчання.**

Внаслідок вивчення курсу «Біблія у ЗЗСО» студенти пізнають кращі світові зразки в обробці традиційних структур і водночас збагнуть своєрідність національних здобутків в осягненні біблійного сюжетно-образного матеріалу.

Вивчення курсу дає можливість студентам прилучитися до самостійного аналізу текстів різних культурно-історичних періодів, написаних на основі біблійного сюжетно-образного матеріалу, простежити той чи той художній твір у його синхронії та діахронії із національною і світовою літературою. При цьому студенти поглиблюють свої знання і навички в застосуванні різних методів і методик літературознавчого аналізу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких **компетентностей:**

#### **Загальні:**

**ЗК 7.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

**ЗК 8.** Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі, впроваджувати інновації, обирати різноманітні підходи до розв'язання проблем у професійній діяльності.



|                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                         |    |    |  |  |    |     |   |   |  |  |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|--|--|----|-----|---|---|--|--|-----|
| Григорія Сковороди.                                                                                                                 | 10                                                                                                                                                                      | 2  | 2  |  |  | 6  | 12  |   | 2 |  |  | 10  |
| <b>Тема 2.</b> Біблія у житті і творчості Тараса Шевченка.                                                                          | 14                                                                                                                                                                      | 4  | 4  |  |  | 6  | 12  | 2 |   |  |  | 10  |
| <b>Тема 3.</b> Наукове й художнє осмислення Біблії у творчості Івана Франка. Християнські ідеї та образи в творчості Лесі Українки. | 12                                                                                                                                                                      | 2  | 4  |  |  | 6  | 12  |   | 2 |  |  | 10  |
| Разом за ЗМ 2                                                                                                                       | 36                                                                                                                                                                      | 8  | 10 |  |  | 18 | 36  | 2 | 4 |  |  | 30  |
| <b>Теми лекційних занять</b>                                                                                                        | <b>Змістовий модуль 3.</b><br><b>БІБЛІЙНІ ОБРАЗИ Й МОТИВИ</b><br><b>В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ</b><br><b>ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ У ЗЗСО</b> |    |    |  |  |    |     |   |   |  |  |     |
| <b>Тема 1.</b> Біблійні мотиви в українській поезії перших десятиліть ХХ ст.                                                        | 10                                                                                                                                                                      | 2  | 2  |  |  | 6  | 10  | 2 |   |  |  | 8   |
| <b>Тема 2.</b> Біблійні мотиви в українській поезії другої половини ХХ ст.                                                          | 12                                                                                                                                                                      | 2  | 4  |  |  | 6  | 12  | 2 |   |  |  | 10  |
| <b>Тема 3.</b> Українська біблійна проза ХХ ст.                                                                                     | 12                                                                                                                                                                      | 4  | 2  |  |  | 6  | 12  |   | 2 |  |  | 10  |
| <b>Разом за ЗМ 3</b>                                                                                                                | 34                                                                                                                                                                      | 8  | 8  |  |  | 18 | 34  | 4 | 2 |  |  | 28  |
| <b>Усього годин</b>                                                                                                                 | 120                                                                                                                                                                     | 30 | 30 |  |  | 60 | 120 | 8 | 8 |  |  | 104 |

### 5.2. Зміст завдань для самостійної роботи

| №  | Назва теми                                                                                 | Кількість годин |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1. | Псалом у "Повісті временних літ".                                                          | 2               |
| 2. | Образ Божої Матері в давній українській літературі.                                        | 2               |
| 3. | Біблійна основа художньої творчості Григорія Сковороди.                                    | 2               |
| 4. | Молитовні інтонації у творчості Тараса Шевченка.                                           | 4               |
| 5. | Роль біблійних епіграфів у поезії Тараса Шевченка.                                         | 2               |
| 6. | Своєрідність трансформації біблійного матеріалу в циклі Тараса Шевченка "Давидові псалми". | 2               |
| 7. | Трансформація книг пророків у творчості Тараса Шевченка.                                   | 2               |
| 8. | Образ Божої Матері у творчості Тараса Шевченка.                                            | 2               |
| 9. | Своєрідність трансформації образу Мойсея у творчості Івана Франка.                         | 2               |

|     |                                                                                                                     |   |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| 10. | Поєма Івана Франка "Смерть Каїна" в контексті української літератури кінця XIX – початку XX ст.                     | 2 |
| 11. | Біблійні мотиви в поезії Лесі Українки.                                                                             | 2 |
| 12. | Біблійно-християнський контекст драматичної поеми Лесі Українки "Одержима".                                         | 2 |
| 13. | Євангельська основа драматичної поеми Лесі Українки "Руфін і Прісцилла".                                            | 2 |
| 14. | Драматична поема Лесі Українки "На полі крові" і проблема зради в українській літературі кінця XIX – початку XX ст. | 2 |
| 15. | Старозавітні мотиви в драматичних поемах Лесі Українки.                                                             | 2 |
| 16. | Біблійні мотиви в поезії Павла Тичини.                                                                              | 2 |
| 17. | Біблійні поеми Володимира Сосюри.                                                                                   | 2 |
| 18. | "Останній пророк" Леоніда Мосендза як біблійний роман.                                                              | 2 |
| 19. | Образ євангельського зрадника у творчості Романа Іваничука.                                                         | 2 |
| 20. | Євангельська основа роману Романа Іваничука "Євангеліє від Томи".                                                   | 2 |
| 21. | Християнська традиція в оповіданнях Наталени Королевої.                                                             | 2 |
| 22. | Біблійні мотиви в романі Івана Багряного "Сад Гетсиманський".                                                       | 2 |
| 23. | Жанр псалма в поезії Дмитра Павличка.                                                                               | 2 |
| 24. | Біблійні мотиви в сучасній українській літературі.                                                                  | 4 |
| 25. | Біблійно-християнський контекст прози Марії Матіос.                                                                 | 2 |
| 26. | Образ Ісуса Христа в українській літературі XX ст.                                                                  | 2 |
| 27. | Образ Божої Матері українській літературі XX ст.                                                                    | 2 |
| 28. | Образ Іоана Хрестителя українській літературі XX ст.                                                                | 2 |

## 6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

### 1) За джерелом:

- *словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосування комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint, Prezi – презентація), пояснення, розповідь, бесіда;
- *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- *практичні*: вправи, творчі завдання.

2) За логікою передачі й сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійного мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів. І

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

Навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуації зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

## 7. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

### Види та форми контролю

Форми поточного контролю – письмова (есе, реферат, творча робота) відповідь студента.

Форми підсумкового контролю – залік.

**Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни**

*Оцінка А (90 – 100 балів) або "зараховано"* виставляється за відповідь, яка містить вичерпне за сумою поданих знань розкриття усіх запитань, розгорнуту аргументацію кожного з положень, побудована логічно й послідовно, розкриває питання від його нижчих до вищих рівнів, а також містить приклади, які дозволяють судити про повно ту уявлень студента з поставленого питання. Відповідь повинна бути викладена гарною, багатою мовою, відзначатися точним вживанням термінів, містити посилання на засвоєну навчальну літературу.

*Оцінка В (80 – 89 балів) або "зараховано"* виставляється за відповідь, яка містить повне, але не вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, що містяться в білеті, скорочену аргументацію головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а розуміння теоретичних питань не підкріплено ілюстраціями. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів.

*Оцінка С (70 – 79 балів) або "зараховано"* виставляється за відповідь, яка містить недостатньо вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення питань, що містяться в білеті, відсутня аргументація головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а наведені приклади з практики не відповідають теоретичним моментам даного курсу. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Крім того, таким балом може бути оцінений студент, який протягом семестру не виявляв відповідних знань з даного курсу, але на іспиті успішно відповів на поставлені теоретичні та практичні завдання.

*Оцінка D (60 – 69 балів) або "зараховано"* виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх питань, поверхово аргументує положення, у викладі допускає композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, не ілюструє теоретичні положення прикладами. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання.

*Оцінка E (50 – 59 балів) або "зараховано"* виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх питань або за незнання окремого питання із загальної кількості поставлених. У викладі студента допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Студент не може відтворити основні теоретичні положення, але наводить окремі приклади з історико-літературного матеріалу. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання, немає розуміння окремих літературознавчих термінів.

*Оцінка FX (35 – 49 балів) або "незараховано"* виставляється у разі, коли студентом протягом навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але його відповідь на іспиті містить неправильне висвітлення питань, помилкову аргументацію, допускаються помилкові умовиводи, неправильне посилання на факти та їхнє витлумачення, мова близька до суржику, він також може бути оцінений незадовільно.

*Оцінка F (1 – 34 балів) або "незараховано"* виставляється у разі, коли студентом протягом навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але відповісти на поставлені запитання на іспиті він не може або відповідає неправильно, а також не може дати відповідь на жодне із поставлених додаткових запитань, така відповідь оцінюється незадовільно.

## **8. Рекомендована література – основна**

1. Антофійчук В. Євангельські образи в українській літературі ХХ століття : монографія. Чернівці: Рута, 2001. 335 с.
2. Антофійчук В., Гавріл А. Давня українська література і Біблія : жанри, образи, ідеї : монографія. Чернівці : Родовід, 2017. 248 с.

3. Антофійчук В. «На арфі Господній...»: Біблійний інтертекст у поезії Дмитра Загула. Чернівці : Букрек, 2020. 64 с.
4. Антофійчук В. Біблійні контексти української прози (Від Середньовіччя до сьогодення) : монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2021. 316 с.
5. Антофійчук В. Гірчичне зерно : Оповіді про основи християнського віровчення. Бухарест : RCR Editorial, 2022. 166 с.
6. Біблія для сімейного читання з коментарями та ілюстраціями. Київ : Грані-Т, 2008. 144 с.
7. Білоус Н. М. Валерій Шевчук про вивчення Біблії в школі. *Волинь-Житомирщина*. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Житомир, 2010. № 20. С. 312 – 323.
8. Бовсунівська Т. Традиція "переложень" псалмів Давидових в українській літературі ХІХ ст. *Біблія і культура* / ред. А. Нямцу. Вип. 3. Чернівці : Рута, 2001. С. 117 – 120.
9. Бовсунівська Т. Біблійний паралелізм в «Кобзаря» Тараса Шевченка. *Дивослово*. 2008. № 3. С. 36–40.
10. Вергальок М. М. Біблійні фраземи в сучасному тексті та спеціалізованих словниках. *Українська мова*. 2020. № 1. С. 129–141.
11. Випасняк Г. Агіографічні мотиви в сучасній українській прозі : монографія. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2012. 252 с.
12. Головащенко С. І. Біблієзнавство : Вступний курс. Київ : Либідь, 2001. 496 с.
13. Даниленко І. Молитва як літературний жанр : генеза та еволюція : монографія. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. 304 с.
14. Дмитренко Г. Біблійні мотиви і пророцтво майбутнього у творчості Тараса Шевченка. *Дивослово*. 2004. № 1. С. 26–29.
15. Жулинський М. Християнство і національна культура. *Біблія і культура* / ред. А. Нямцу. Вип. 1. Чернівці : Рута, 2000. С. 6 – 8.
16. Кислашко, О. Учителеві про Біблію. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2009. № 4. С. 37–39; № 6. С. 33–36; № 7/8. С. 46–49.
17. Колодний А. Християнські засади національної культури. *Історія української культури* : У 5 т. К.: Наук. думка, 2003. Т. 3. С. 43 – 67.
18. Криворотенко О. Притча про блудного сина. Універсальність євагенльських істин людського буття. *Українська література* : [урок]. 9 клас. Українська мова і література в школі. 2018. № 3. С. 52–56.
19. Лановик З. *Hermeneutica Sacra* : монографія. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. 587 с.
20. Левченко Н. Біблійна герменевтика в давній українській літературі : монографія. Харків : Майдан, 2018. 392.
21. Лівшиця Якова : збірник статей на пошану професора Леоніда Ушкалова з нагоди його шістдесятиліття / упоряд. Н. Левченко; наук. ред. Р. Мельників. Харків : Майдан, 2016. 490 с.
22. Матушек О. Проповіді Лазаря Барановича в дискурсі українського Бароко : монографія. Харків : Майдан, 2013. 360 с.
23. Мельник Я. Іван Франко й *Biblia arosyurha*. Львів : Вид-во Українського Католицького Університету, 2006. 512 с.
24. Мишанич О. Біблія і давня українська література. *Біблія і культура* / ред. А. Нямцу. Вип. 1. Чернівці : Рута, 2000. 9 – 13.
25. Молчанова В. Біблійні мотиви та образи в українській літературі. Поема «Мойсей» Івана Франка. *Дивослово*. 2016. № 7/8. С. 63–68.
26. Мороз Л. Погляд на історію української літератури в аспекті християнської духовності (філософсько-теологічному). *Біблія і культура* / ред. А. Нямцу. Вип. 1. Чернівці : Рута, 2000. С. 6–8.

27. Набитович І. Універсум *sacrum*'у у художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму) : монографія. Дрогобич-Люблін : Посвіт, 2008. 600 с.
28. Образ Христа в українській культурі : збірник наук. праць. Вид. 2-ге / В. Горський, Ю. Сватко, О. Киричок та ін. Київ : ВД "КМ Академія", 2003. 200 с.
29. Пастухова А. Викладання Біблії як концептуальної першоджерельної інстанції. *Українська мова і література*. 2004. № 5. С. 38–39.
30. Пелешенко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя (друга половина XIII – XV ст.) : Джерела. Система жанрів. Духовна інтенція. Постаті : монографія. Київ : Стилос, 2012. 480 с.
31. Савенко О., Білоус П. Християнська символіка в українській середньовічній літературі : монографія. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2018. 220 с.
32. *Sacrum і Біблія в українській літературі* / за ред. І. Набитовича. Lublin : Wydawnictwo Ingvarr, 2008. 812 с.
33. Слоньовська О. Біблійні образи й сюжети у творчості Ліни Костенко. Українська література в загальноосвітній школі. 2010. № 4. С. 5–9, № 5. С. 2–6.
34. Смаль О. А. Біблія на уроках української літератури у 9 класі. Тернопіль : Мандрівець, 2000. 80 с.
35. Сулима М. Українська драматургія XVII – XVIII ст. Київ : ПЦ "Фоліант"; ВД "Стилос", 2005. 368 с.
36. Сидоренко Т. Іменем Марії : Образ Богородиці в християнській ліриці Івана Величковського. *Дивослово*. 2003. № 7. С. 13 – 15.
37. Степовик Д. Українська християнська абетка : довідник з християнської етики. Київ : Грані-Т, 2011. 80 с.
38. Яковина О. Метафізика в поезії : Україна XVII століття : монографія. Львів : Науково-видавничий центр "Опілля-Л", 2010. 216 с.

## 9. Інформаційні ресурси

[http://biblialiterature.blogspot.com/2015/11/blog-post\\_40.html](http://biblialiterature.blogspot.com/2015/11/blog-post_40.html)  
<https://www.youtube.com/watch?v=hucwwJZp1Ck>  
<https://vseosvita.ua/library/prezentatsiia-do-uroku-bibliia-574823.html>  
<https://www.youtube.com/watch?v=DnYFTLpXzNc>  
<https://www.youtube.com/watch?v=MJV5ngY0qjI>  
<https://www.youtube.com/watch?v=3eeSakg3UH0>  
[https://www.youtube.com/watch?v=EboWiPY\\_ZrU](https://www.youtube.com/watch?v=EboWiPY_ZrU)  
<https://www.google.com/search?client=opera&hs=zu6&lei=3NzfY7CcKeLLrgSO97zwBg&q=B+ідеоурок%20біблія%209%20клас&ved=2ahUKEwiw-tj-6f78AhXipYsKHY47D24QsKwBKAV6BAhHEAY&biw=1400&bih=693&dpr=1#fpstate=ive&vld=cid:f4920811,vid:D7PKOKw4hBQ>  
<https://www.google.com/search?client=opera&hs=zu6&lei=3NzfY7CcKeLLrgSO97zwBg&q=B+ідеоурок%20біблія%209%20клас&ved=2ahUKEwiw-tj-6f78AhXipYsKHY47D24QsKwBKAV6BAhHEAY&biw=1400&bih=693&dpr=1#fpstate=ive&vld=cid:cb9f15e7,vid:kg5X4UoXJeQ>  
<https://www.youtube.com/watch?v=tjnDjsOZL8Q>